

VÍCTOR ERICE

Álmok küszöbén

RÉSZLET A SANGHAI ÍGÉRETE FORGATÓKÖNYVÉNEK ELŐSZAVÁBÓL.

Téli vasárnap az '50-es évek elején Észak-Spanyolország egy tengerparti városkájában. Két tizenkét éves kölyök próbál beszökni egy régi vidámpark mozijába, közvetlenül egy tánchelyiség mellett, ami kizárólag ünnepnapokon nyit ki és amit leginkább cselédlányok, meg bakák látogatnak. Fitalat hőseink csupán két dolgot tudnak: az egyik, hogy a ma délutáni film címe *Bosszú Sanghajban*, a másik, hogy ez a film nem csak hogy „gyermekek számára nem ajánlott”, hanem a papok egyenesen a 4-es, azaz a kifejezetten káros kategóriába sorolták.

Amint a parkban kialszanak a fények, azonnal megkerülik a „Titokzatos folyót”, a vidámpark egyik – már épp bezárt – látványosságát, így a düledező épület hátsó részéhez juthatnak. Tudják, hogy van itt egy ablak, amin könnyedén be tudnak lopózni. De előtte meg kell várniuk, hogy teljesen elsötétüljön a terem és felharsanjon a francoista filmhíradó jól ismert szignálja. Ezután még 10 percet kell kibírniuk a döntő pillanatig, amely félreérthetetlenül jelzi, hogy már a nagyfilm kezdődik: a különös, szokatlan, áradó zene a legendás város atmoszférájával, zamatával tölti meg a sűrű félhomályt. És hogy – kerül, ami-be kerül – ebben ők is megmar-

tózhassanak, mindketten átbucskáznak az ablakon és elmerülnek a vetítőterem sötétjében. Majd amilyen gyorsan csak tudnak, felszaladnak a lépcsőn a nézőtérig és beveszik magukat egy, a vetítévászonhoz túl közel lévő, üresen maradt páholyba.

A moziban pattanásig feszült a hangulat. Mégpedig azért, mert ez a fekete-fehér kópia olyan ócska, hogy az minden képzeletet felülmúl. Ezt az ásatag leletet egy korrektséggel nehezen vádolható forgalmazó, ahelyett, hogy visszavonta volna, újra és újra vetítésre küldi az ilyen szerényebb mozikba. Így aztán a kép állandóan ugrik, a dialógusok meg gyakorlatilag érthetetlenek. Ilyen körülmények között a cselekmény is alig követhető, leginkább amiatt, hogy a nézők – nem minden ok nélkül – ezeket a technikai hibákat a cenzúra beavatkozásának tartják és ez ellen, jóformán folyamatosan és emelt hangon tiltakoznak. De eljön a pillanat, amikor hirtelen, csodával határos módon, minden tiltakozás megszűnik és teljes csönd lesz. Semmi máshoz nem fogható csönd: a varázslat csöndje, amely egy kivételes szépségű fiatal nőnek köszönhető, aki a roncsolt celluloid felett gyözelmet aratva fekete túll estélyiben, finom, kissé egzotikus vonásokkal tűnik föl a vásznon, smaragdok ragyogásában, csillogó, távolba révedő tekintettel. A feje búbjától a lába ujjáig – teljes valójában – egy álom megtestesülése, miközben makacsul ragaszkodik ahhoz, hogy őt Poppy Smithnek hívják, amivel tiltott, földi örömök ígérését sugallja, a romlás (mák)virágát idézi, amire neve is utal, akár csak e város legendája, ahová épp most érkezett, és amiről ő maga ezt állítja:

Victor Erice

„Különös hely ez. Mellette az összes többi város, akár a gyermekkor kertjei. Soha nem hittem volna, hogy képzeletemen kívül is létezik. Itt bármi megtörténhet. Bármi.”

Ettől a pillanattól – a bennszakadó lehelettől – fogva két potyázónk szeme csakis ezt a felkavaró jelenléte, az áldozati szerepre kárhoztatott ártatlan és perverz törékenysége elegyenek látványát kívánja.

Már nem számít a hősnő sorsát kirajzoló cselekmény és annak fordulatai, a csábítás és megaláztatás számára kijelölt stációi, még a bosszúból lecsapó erőszakos halál kidolgozott részletei sem, amelyekből itt a nézők csak félig-meddig láthatnak valamit. Hogy alig sejthető, hogy megalázott, hogy halálra sebzett, teljesen mindegy. Női test-ellipszis: egy álom semmihez sem fogható megtestesülése.

De hogyan lehet megszabadulni valamitől, tudomást sem venni arról, ami még a valóság küszöbéig sem ért el: a vágyképről – mely egyszerre mindenkié és senkié –, erről a hevítőtégelyről, amelyben egybeolvad mindaz, aminek valaki egyszer a *glamour* nevet adta.

Ne is menjük tovább ezen az úton, korai még. A két fiú egyelőre semmit nem tud arról, hogy az effajta tűnődések mindig csak *később*, csak *utána* jelentkeznek. Sok év áll még előttük, mire felfedezhetik – miként Mother Glin *Sling* a film végén mondja –, hogy csak egyetlen maszk van. Az idő maszkja. Még ezt a kitüntetett pillanatot élük, amikor minden először történik meg velük, érkeik eredendő tobzódásában, amelyen át fel-felnyílik előttük a világ néhány szépsége. Amikor kisorsrannak a moziból, már mások, mint amikor bejöttek. Pár pillanattal a film vége és a fények visszakapcsolása előtt kapkodva szöknek ki ugyanazon az ablakon, odakint újra megkerülik a „Titokzatos folyót” és a park bejáratánál lévő plakáthoz nyargalnak, hogy megnézzék rajta filmcsillaguk nevét. Soha el nem felejtik, mint ahogy a hozzá kötődő távoli városét sem. Képzeletük – titokzatos lépteivel – újra és újra közelít majd hozzájuk otthonaik mélyén, családtagjaik között, akik mit sem sejtjenek kalandjukról, míg ők, hogy ma este, úgy minden egyes további estén elengedik majd a valóságot, hogy átlépjenek az álmok küszöbén.

VÍCTOR ERICE: LA PROMESA DE SHANGHAI
PLAZA E JANÉS; 2001, BARCELONA
BÁCSVÁRI KORNÉLIA FORDÍTÁSA

